

17. עיין שיחת רבינו סדרה א קדושים סע' 16. "קדושים היו לא כתיב אלא תהיו, תהיו ודאי" זוהר ג קדושים פא א. "מתוך יסוד הקדושה של התורה, שנקבע אחר הטהרה, מתגלה כיוונה לא רק בתור צווי אלא גם בתור חלות ברכה והחלטת הויה כמו כל ענין סגולת ישראל" הערת רבינו. 18. רמב"ם, הלכות תשובה א א. 19. "וכבר הבטיחה תורה שסוף ישראל לעשות תשובה..." רמב"ם, הלכות תשובה ז ה. ועיין רבינו, לנתיבות ישראל א, עמ' קצג. 20. דברים ל ב. 21. "שנקראת תורה בלשון זה [=הוראה] ולא נקראת בשם חכמה... כי הפרש יש, כי התורה מורה לאדם את הדרך, אשר בדרך ההוא יגיע אל תכליתו האחרון מה שאפשר לאדם להגיעו הוא אל עולם הבא" נתיבות עולם למהר"ל, נתיב התורה, פרק א עמ' ד. "... שהתורה היא כשמה: הוראה, הוראת דרך החיים, המעשיים והרוחניים, ע"פ הודעת דבר ד' ומצותו" רבינו, לנתיבות ישראל א, עמ' קעב.

הערת רבינו, כ"ג, ע' כ"ה

8

"בכ"ל, מכ"ל, כ"ל" 32

נחזור לפרשתנו. בסיום ברכת המזון, אנו אומרים "הרחמן הוא יברך... אותנו... כמו שנתברכו אבותינו אברהם יצחק ויעקב בכל מכל כל". הגמרא³³ מבררת ש"בכל" מתייחס לאברהם אבינו, שנאמר "וד' ברך את אברהם בכל"³⁴, "מכל" ליצחק אבינו הנעלם בין אברהם ויעקב והאומר "מי אפוא הוא הצד ציד ויבא לי ואכל מכל"³⁵, "כל" ליעקב אבינו שאמר "וכי יש לי כל"³⁶. כל הוא ענין מיוחד לאבותינו. הגאון (מוילנא) מדקדק ומבחין בין כל בחולם לבין כל בקמץ³⁷. כל בקמץ מבטא כלליות כמותית, כגון כל האנשים וכדומה. כל הוא כלל הכולל את כל הפרטים. לעומת זאת, כל בחולם הוא במובן האיכותי האלוהי. לכן, יש לומר: "וכל החיים יודוך סלה"³⁸, בקמץ, במובן של כלליות האנושות כולה, כלליות ההשגחה הפרטית על הכל. מתוך הכל הכללי-אלוהי נמשך הכל הכללי-אנושי. לכן אנו מבקשים להתברך כפי שנתברכו אבותינו בכל המובנים³⁹.

5

ענין הישיבה המרכזית 9

ירושלים מקודשת מכל ארץ-ישראל⁴⁰, היא מרכז כל ארץ-ישראל. לכן, גם ריכוזיות התורה צריכה להתגלות בה. התורה הכוללת את כל מקצועות התורה,

כוללת כמובן גם לימוד האמונה. יש אחיזה בדברי הגר"א לחיוב לימוד אמונה: "והיה אומר (הגאון מוילנא) שילמדו ספר הכוזרי הראשון שהוא קדוש ושהור ועיקרי אמונת ישראל ותורה תלויים בו"⁴¹. אם-כן יש ללמוד אמונה, ולימוד אמונה הוא הלימוד הגדול ביותר. "דע את אלהי אביך ועבדהו"⁴². האמונה תופיע לא מתוך חכמה ומחקרים, אלא מתוך האמונה עצמה⁴³. בשיבתנו, ענינו המיוחד הוא השאיפה לכל - בחולם, לכלליות האלוהית הגדולה ביותר. שאיפתנו היא לכל התורה כולה, שרק בכלליותה ובשלמותה היא "תמימה משיבת נפש"⁴⁴. "מי ימלל גבורות ד' ישמיע כל תהלתו"⁴⁵. "למי נאה למלל גבורות ד', למי שיכול להשמיע כל תהלתו"⁴⁶ - אנו שואפים לכל! כל התורה כולה; כל כלל-ישראל כולו, כל נשמות ונפשות ישראל, כל הצדיקים, הבינוניים והרשעים, שראשי התיבות שלהם הוא צבור⁴⁷; כל ארץ-ישראל מתוך הכרת הקדושה שמקיפה את כולה.

10

שיחת רבינו, כ"ג, ע' כ"ה